

IMPACTUL CRIZEI ECONOMICO FINANCIARE GLOBALE ASUPRA DEZVOLTĂRII RURALE DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

Virginia CÂMPEANU¹

Rezumat

Obiectivul acestei lucrări este să răspundă la două întrebări: cum și cât a afectat criza economică și financiară globală dezvoltarea rurală în statele membre ale Uniunii Europene. Analiza comparativă a datelor statistice din perioada de criză arată că gravitatea crizei a influențat în mod diferit economiile rurale din statele membre ale Uniunii Europene, cu impact asupra tendințelor de creștere economică și de ocupare a forței de muncă. Lucrarea măsoară impactul crizei globale asupra forței de muncă din zonele rurale și impactul crizei asupra dezvoltării economiei rurale din statele membre UE, inclusiv România

Cuvinte cheie: economie, forța de muncă, zone rurale, criză, dezvoltare rurală, finanțare, creditare, UE, România

Clasificare JEL: Q18, Q58, R14, R58

¹ Virginia Câmpeanu este Prof. Univ. Dr, Cercetător Științific I la Institutul de Economie Mondială al Academiei Române.

Introducere

În majoritatea regiunilor rurale europene, criza economică și financiară globală ce a debutat în anul 2008 și-a lăsat amprenta asupra tendințelor de creștere economică și de ocupare a forței de muncă. Criza a accentuat tendințele sezoniere de ocupare a forței de muncă, a afectat structura economiei în regiunile rurale, volumul producției, veniturile și strategiile de dezvoltare ale întreprinderilor din Uniunea Europeană. Îngrijorările cauzate de criză au provenit în principal din dificultățile cu care s-a confruntat mediul de afaceri, constrângerile bugetare ale administrațiilor publice și din reducerea cheltuielilor de consum ale populației. Gravitatea crizei a influențat în mod diferit economiile rurale din statele membre ale Uniunii Europene.

Din punct de vedere al finanțării putem observa două efecte importante ale crizei economice în regiunile rurale din statele membre ale Uniunii Europene:

- accesul dificil la credite bancare pentru agenții economici și
- constrângerile bugetare ale finanțelor publice din statele membre.

O reducere în activitățile de creditare ale băncilor a afectat entitățile private, dar și bugetele autorităților publice, fapt ce a redus potențialul lor investițional în infrastructura locală și în serviciile publice. Regiunile mai sărace din mediul rural au avut nevoie de timp pentru a depăși și pentru a se adapta la circumstanțele cauzate de criza economică. Politica de dezvoltare rurală a Uniunii Europene a încercat să asigure ajutorul necesar acestor regiuni pentru a atenua efectele negative ale crizei economice și financiare. Sprijinul la nivelul UE, destinat suportării efectelor crizei economice, a constat într-o serie de inițiative cu scopuri variate și niveluri de intervenție adaptate la nevoile și cerințele specifice fiecărei regiuni rurale. Au fost implementate mecanisme de coordonare specifice provocărilor din regiunile rurale, construite pe parteneriate regionale deja stabilite și pe strategii pe termen lung deja existente. Procedurile adoptate au fost îndreptate spre măsuri care au sprijinit antreprenoriatul și înființarea de întreprinderi noi. Însă aceste eforturi din partea Uniunii Europene nu au reușit să faciliteze finanțarea bancară pentru afacerile locale în regiunile rurale.

1. Măsurarea impactului crizei economice și financiare asupra forței de muncă din zonele rurale ale Uniunii Europene

După începerea crizei economice și financiare în anul 2008, Uniunea Europeană s-a confruntat cu dificultăți considerabile în susținerea creșterii anuale a ratelor de ocuparea a forței de muncă, deoarece multe afaceri au fost afectate și șomajul a marcat o tendință de creștere rapidă. Din analiza principalilor indicatori privind forța de muncă în regiunile rurale din Uniunea Europeană, anume gradul de ocupare a forței de muncă, rata șomajului și schimbări în structura forței de muncă, a rezultat:

- **Gradul de ocupare a forței de muncă**

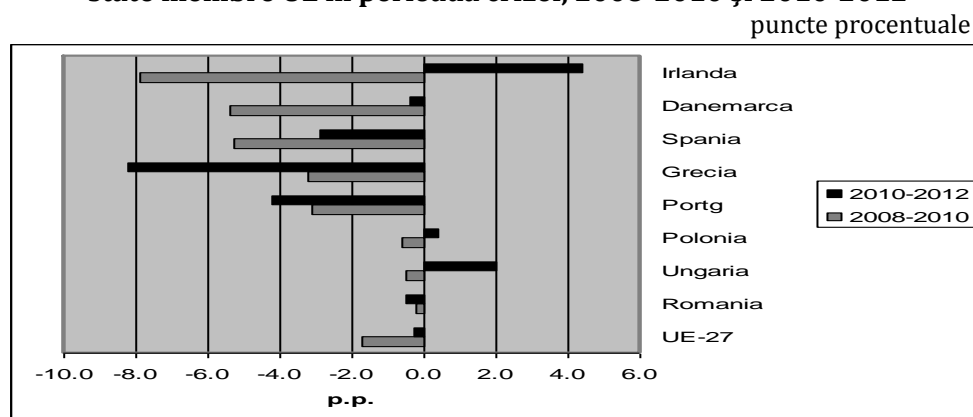
În primii 2 ani de la declanșarea crizei economice globale, statele membre ale Uniunii Europene au înregistrat o scădere a gradului de ocupare a forței de muncă în toate sectoarele economice, în zonele mai slab populate (rurale) ca și în cele mai dens populate (urbane). *În regiunile rurale ale UE putem observa scăderi mai accentuate ale gradului de ocupare a forței de muncă comparativ cu nivelul mediu. Astfel:*

În perioada 2008-2010 gradul mediu de ocupare a forței de muncă în Uniunea Europeană a scăzut cu 1,7 puncte procentuale (p.p.), dar în perioada următorilor 2 ani s-a înregistrat o schimbare de tendință, în sensul unei creșteri de 0,1 p.p. a ocupării forței de muncă pe ansamblul economiei UE.

În zonele rurale ale UE gradul mediu de ocupare a forței de muncă a scăzut în primul interval cu 1,7 p.p., dar scăderea a continuat și în intervalul 2010-2012, mai lent, cu 0,3 p.p., astfel că, în anul 2012, populația ocupată din mediul rural a reprezentat 63,6% din totalul populației rurale active, sub nivelul mediu de ocupare al populației totale a UE (64,2%) și sub obiectivul de 75% prevăzut în Strategia Europa 2020.

Analiza comparativă între statele membre ale UE relevă că, în perioada 2008-2010, *România*, Ungaria și Polonia au înregistrat scăderi mai mici ale gradului de ocupare a forței de muncă în mediul rural comparativ cu media europeană, iar Portugalia, Grecia, Spania, Danemarca și Irlanda au înregistrat scăderi mai mari. În perioada 2010-2012, gradul de ocupare a forței de muncă din regiunile mai slab populate a crescut în Irlanda, Ungaria, Polonia, iar în Portugalia, Grecia și *România*, unde criza s-a accentuat, scăderea s-a accelerat (față de intervalul anterior). Ca urmare, gradul de ocupare în mediul rural a atins 60% în *România*, 62,8% în Portugalia și 53% în Grecia.

Grafic 1: Schimbări ale gradului de ocupare a forței de muncă în regiuni rurale din unele state membre UE în perioada crizei, 2008-2010 și 2010-2012

Sursa: Prelucrarea autoarei, 2015, IEM, pe baza datelor statistice din Directoratul General pentru Agricultură și Dezvoltare rurală (DGADR, 2014a).

Aceste evoluții diferențiate în statele membre au condus la niveluri foarte diferite ale gradului de ocupare a forței de muncă în mediul rural. Astfel,

- cele mai scăzute niveluri, de 50,7 % - 59% s-au înregistrat în Bulgaria, Spania, Grecia, Ungaria, Italia și Polonia;
- pe poziții intermediare, cu grad de ocupare a forței de muncă de 60-63%, se situează *România* și Portugalia, iar
- cel mai ridicat grad de ocupare a forței de muncă, de 67-77% , ce se apropie de obiectivul Europa 2020, s-a realizat în Franța, Marea Britanie și Olanda (77%)

În pofida efectelor negative ale crizei economice asupra dezvoltării afacerilor rurale, s-au înființat noi companii sau unele și-au mutat obiectul de activitate în regiunile rurale. Acest lucru a mai diminuat efectele negative ale închiderilor de companii și pierderea locurilor de muncă de către cetățenii din regiunile rurale. Noi locuri de muncă în regiunile rurale au fost create în principal în sectorul energiei regenerabile, sectorul alimentar, sectorul medical și de îngrijire a sănătății sau în fabricarea de echipamente alimentare sau medicale. Turismul rural a angajat și continuă să angajeze o parte tot mai mare din populația regiunilor rurale. Turismul rural a cunoscut o creștere stabilă în ultimii ani, fiind stimulat prin finanțarea provenită de la Uniunea Europeană, de la organisme naționale, regionale sau private. Potrivit estimărilor efectuate de Comisia Europeană (European Commission, (EC, 2012), *această creștere a sectorului turistic a compensat parțial pierderea locurilor de muncă din sectorul primar* (agricultură, silvicultură, pescuit).

- **Rata șomajului**

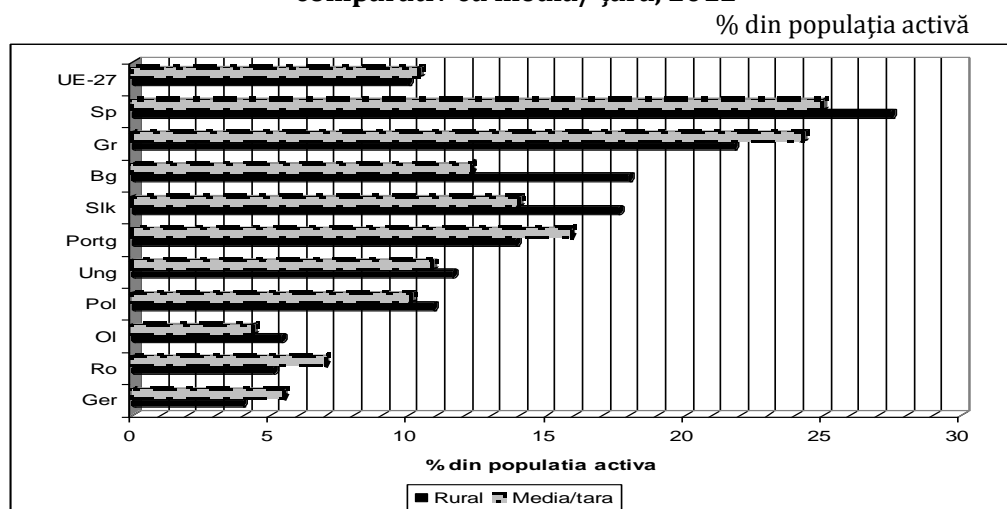
Unul din efectele negative cele mai semnificative ale crizei economice a fost creșterea ratei șomajului în UE-27 de la 7,0% în 2008 la un nivel record de 10,4% sau aproximativ 25 de milioane de oameni în 2012, din care 6,5 milioane de șomeri locuiau în regiunile slab populate, 7,4 milioane în regiunile urbane intermediare și 11,2 milioane în regiunile dens-populate (DGADR, 2014b)).

În anul 2013 rata șomajului a continuat să crească pe ansamblul UE-28, la nivelul de 10.8% din forța de muncă activă, fiind ușor mai scăzută în regiunile slab populate (10.3%).

În așezările rurale din Uniunea Europeană, afacerile din domeniul retail au început să dispară. Rata șomajului în rândul tinerilor a început să crească mult mai rapid decât rata șomajului în rândul cetățenilor cu vârstă mijlocie sau înaintată. Cele mai mari pierderi au fost înregistrate în regiunile în care sectorul secundar (industrie și construcții) are cea mai mare pondere în economia respectivă și unde dezvoltarea regională a fost strâns legată de sectorul industrial și de cel al construcțiilor în anii ce au precedat apariția crizei. Situația a fost chiar critică în regiunile care au suferit de pe urma unor circumstanțe excepționale combinate cu închiderea simultană a fabricilor și dispariția producției industriale din zonele rurale.

În zonele din regiunile rurale care sunt izolate de centrele industriale există dovezi care sugerează că efectele crizei au fost simțite într-un grad mai redus. În orașele mici și în sate, criza nu a provocat schimbări semnificative, în special în localitățile dominate de afaceri de familie care exploatează facilitățile locale sau în regiunile unde se practică preponderent agricultura de subsistență. De asemenea, criza nu a provocat schimbări semnificative în regiunile rurale care nu sunt dependente de exporturi pentru creșterea economică.

Grafic 2: Rata șomajului în regiunile slab populate (rurale) din statele membre UE comparativ cu media/ țară, 2012

Sursa: Prelucrarea autoarei, 2015, IEM, pe baza datelor statistice din DGADR, 2014b

Așa cum rezultă din analiza comparativă a datelor statistice, doar patru țări membre ale UE au înregistrat în anul 2012 rate ale șomajului în regiunile rurale mai mici (sub 10%) decât media UE: Austria, Germania, *România* și Olanda (circa 3-5%); cele mai ridicate niveluri ale ratei șomajului rural s-au înscris în Spania și Grecia (peste 28% și respective 24%); între noile state membre ale UE, Bulgaria, Croația și Slovacia au avut cele mai ridicate rate ale șomajului rural (17-19%).

Analiza comparativă a ratei șomajului în rural față de media fiecărei țări membre conduce la următoarele *concluzii*:

- în UE-27, *rata medie a șomajului în zonele rurale a fost mai mică decât la nivelul economiei UE-27*; aceeași tendință au mai înregistrat Germania, Portugalia și *România*; în celelalte țări de comparație – Spania, Grecia, Bulgaria, Slovacia, Ungaria, Polonia și Olanda, rata șomajului în mediul rural a depășit media națională.

- Cele mai ridicate niveluri ale șomajului rural în 2012 s-au înregistrat în Spania, Grecia, Bulgaria, Slovacia, Ungaria, Polonia sub influența creșterii accelerate în anii de criză 2008-2010 și continuării acesteia, chiar dacă în ritmuri mai lente, în anii 2010-2012; excepție a făcut Grecia unde rata șomajului a sporit mai mult în al doilea interval (10,3% față de 5%).

- *Cele mai mici rate ale șomajului în mediul rural și național s-au realizat în Germania, România și Olanda*. Explicația acestor evoluții constă în faptul că în Germania rata șomajului a scăzut în perioada 2008-2010 și 2010-2012, iar în România și Olanda rata șomajului a sporit în ritmuri foarte lente (sub 1 p.p.).

- **Schimbări în structura forței de muncă din mediul rural pe sectoare economice**

Analiza structurii forței de muncă din mediul rural în perioada 2007-2010 la nivelul UE-27 relevă scăderi de 0,9 p.p. în sectorul primar (agricultură, silvicultură, pescuit) și, scăderi mai accentuate (1,6 p.p.) în sectorul secundar (industrie, construcții). În schimb, în sectorul terțiar (servicii) creșterea a fost de 2,5% p.p.

Evoluțiile au fost foarte diferite în statele membre, astfel că nu se observă un trend similar.

În Bulgaria, Danemarca, Grecia, Spania, Olanda, Marea Britanie și *România* se observă o creștere a ponderii forței de muncă din mediul rural implicate în sectorul primar, cu cele mai mari sporuri în Bulgaria și *România* (3,7 p.p. și respectiv 3,1 p.p.) și scăderea concomitentă a ponderii în sectorul secundar (cu excepția Olandei), cu cele mai mari reduceri în Danemarca, Spania și *România* (peste 3 p.p.). În general, cu excepția Olandei și Poloniei, sectorul secundar a fost cel mai afectat, înregistrând scăderi ale forței de muncă implicate.

Sectorul terțiar a înregistrat o tendință de creștere a forței de muncă din mediul rural, chiar în condiții de criză, atât la nivelul mediu al UE, cât și în majoritatea statelor membre, concomitent cu progresul tehnic din domeniul serviciilor care s-a extins în mediul rural, atrăgând o parte mai mare a forței de muncă prin stabilirea de noi afaceri. Cele mai accentuate creșteri ale forței de muncă în sectorul terțiar s-au realizat în Irlanda (cu aproape 9 p.p. în perioada 2007-2010), Țările Baltice, Spania, Polonia (3-4 p.p). *România* a înregistrat o ușoară modificare negativă (-0,2 p.p.).

Aceste evoluții nu au determinat schimbări în structura forței de muncă pe sectoare economice în mediul rural în anul 2010, comparativ cu anul anterior declanșării crizei economice și financiare globale, atât la nivelul UE cât și la nivelul statelor membre. Adică, țările în care un sector este predominant în ocuparea forței de muncă a rămas pe aceeași poziție, cu mici modificări ale ponderilor sectoriale.

Tabel 1: Structura forței de muncă în mediul rural din statele membre UE, pe sectoare economice în 2010

	-%-		
Țara	Sector primar	Sector secundar	Sector terțiar
Belgia	4,4	21,7	73,9
Danemarca	4,6	23,2	72,2
Franța	5,1	23,9	71,0
M. Britanie	7,2	21,8	71,0
Irlanda	6,7	22,8	70,5
Germania	3,8	31,4	64,8
Spania	11,0	24,4	64,6
Grecia	23,0	18,3	58,7
Ungaria	11,0	35,7	53,3
Polonia	24,7	28,7	46,6
România	32,0	27,7	40,4
Bulgaria	41,5	27,0	31,5
UE-27	13,7	27,6	58,7

Sursa: Prelucrarea autoarei, 2015, IEM, pe baza datelor statistice din DAGDR, 2014c

Analiza datelor din Tabelul 1 conduce la concluzia că țările mai dezvoltate din UE-15 au atras în sectorul serviciilor cea mai mare parte a forței de muncă din rural, peste 60% (la nivelul mediu al UE-27 sau peste), ceea ce a permis dezvoltarea rurală, chiar în condiții de criză. În schimb, a sporit forța de muncă din sectorul primar în *România* și Bulgaria, concomitent cu scăderea în celelalte două sectoare economice, astfel că aceste țări au înregistrat în 2010 cele mai mari ponderi ale forței de muncă în sectorul primar, comparativ cu celelalte state membre și de 2-3 ori mai mari față de media UE-27.

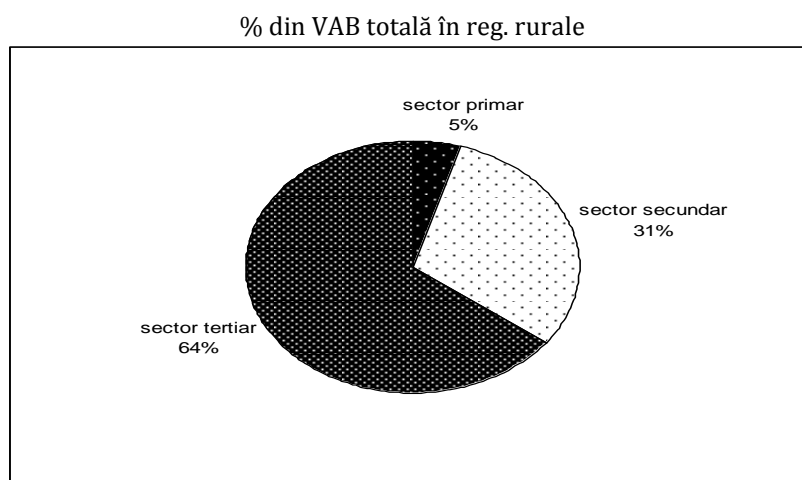
2. Principalii indicatori privind impactul crizei asupra economiei în regiunile rurale din Uniunea Europeană

- **Structura economiei rurale în statele membre UE**

Din analiza datelor statistice privind structura economiei rurale în statele membre UE, rezultă că în perioada crizei economice și financiare globale au avut loc schimbări de mică amplitudine în ceea ce privește locul și rolul fiecărui sector economic: primar (agricultură, silvicultură, pescuit), secundar (industrie și construcții) și terțiar (servicii); totuși, cel mai afectat a fost sectorul de industrie și construcții, care a înregistrat o scădere a Valorii Adăugate Brute (VAB).

Pe ansamblul UE, schimbarea în structura economiei rurale în perioada 2007-2010 a fost de 0,2 p.p. în sectorul primar, -1,3 p.p. în sectorul secundar și 1,5 p.p. în sectorul terțiar. În acest fel, structura economiei rurale la nivelul mediu al UE-27 a ajuns în anul 2010 să fie formată astfel: sectorul primar (agricultură, silvicultură, pescuit) reprezintă 5% din VAB, sectorul secundar (industrie și construcții) 31%, iar sectorul terțiar, de servicii constituie sectorul predominant, cu o pondere de 54% din VAB realizată în mediul rural.

Grafic 3: Structura economiei din regiunile rurale ale UE-27 în anul 2010

Sursa: Prelucrarea autoarei, 2015, IEM, pe baza datelor statistice din DGADR, 2014d

În statele membre, structura economiei rurale este asemănătoare cu structura forței de muncă din mediul rural. Astfel, analiza comparativă cu nivelul mediu al UE din anul 2010 arată că:

- pentru majoritatea statelor membre, perioada 2008-2010 a constituit vârful crizei economice și financiare, cu efecte asupra unor schimbări de dinamică în structura economiei rurale; în *România* criza a apărut cu un decalaj temporal față de majoritatea statelor membre, astfel că efectele s-au resimțit mai acut după anul 2010;

○ în statele membre ale UE-15 structura economiei rurale este foarte apropiată de structura medie a UE-27, în care sectorul terțiar (servicii) este dominant; în noile state membre structura este mai diversificată și chiar dacă sectorul serviciilor are o pondere de peste 50%, rolul celorlalte două sectoare este mai mare comparativ cu media UE.

○ în general, în țările mai puțin dezvoltate din UE, precum Grecia, Ungaria, Polonia, Croația, Spania, *România*, Bulgaria, rolul sectorului primar în regiunile rurale este mai mare decât media europeană, cu valori ale VAB de 7-11% din VAB totală. În *România* și Bulgaria, sectorul primar deține cea mai mare pondere în economia rurală (11% din VAB), comparativ cu celelalte state membre care dețin ponderi sub 10%. La polul opus se află Germania și Irlanda (2,4%).

○ În majoritatea țărilor, importanța sectorului secundar din mediul rural s-a redus în favoarea sectorului terțiar în perioada respectivă, datorită pe de o parte a avântului sectorului de servicii, dar și a impactului masiv a crizei economice în industrie și în activitățile de construcție din unele state membre. Excepție au făcut *România*, Ungaria, Polonia și Spania. Sectorul secundar, de industrie și construcții are cea mai mare pondere în economia rurală a Olandei, în care deține rolul dominant (circa 52%). Ponderi mari, de peste 40% a industriei și construcțiilor s-au realizat în R. Cehă (44%), *România* (circa 43%), Slovacia și Ungaria (40%). Dar, spre deosebire de Cehia și Slovacia, în perioada 2007-2010 ponderea acestui sector în economia rurală a României a sporit sensibil (cu 4,7 p.p.).

○ Atât la nivelul UE cât și în majoritatea statelor membre în perioada crizei (2007-2010), a crescut importanța sectorului terțiar, de servicii, în economiile rurale. Între puținele țări în care a scăzut ponderea sectorului terțiar în VAB a economiei rurale se numără *România*. Scăderea (-4,5 p.p.) este cea mai mare comparativ cu toate statele membre. Pe de altă parte, sectorul terțiar a sporit în structura economiilor rurale din Irlanda (cea mai mare creștere, de 6,6 p.p.) și în ritmuri moderate în Slovacia, Danemarca, Austria, Bulgaria.

○ Ponderea sectorului serviciilor (terțiar) în economie în regiunile predominant rurale este în general mai mică decât în restul țării. Cea mai mică pondere a sectorului terțiar în economiile lor rurale se observă în anul 2010 în Bulgaria (52%) și Cehia (52,8%), *România* (46,5%) și Olanda (doar 45,2% din cauza importanței mari a sectorului secundar). Regiunile predominant rurale din Danemarca (73,1%), Franța (72%) și Belgia (71,9%) prezintă cea mai mare pondere a sectorului terțiar.

- **Dinamica decalajelor de PIB/ locuitor în zonele rurale ale UE în perioada crizei**

Dimensiunea impactului crizei economice și financiare globale asupra dezvoltării ruralului din economiile europene se poate măsura prin indicatorii caracteristici Produsului Intern Brut/locuitor (la Puterea de Cumpărare Standard), anume: dinamica decalajelor față de media UE-27 în perioada crizei, decalajul față de media UE-27 și decalajul față de mediul urban la nivel național. Pentru analiza comparativă, datele statistice europene (DGADR, 2014e) se referă la două intervale, anume „2006”, care semnifică media anilor anteriori crizei 2005, 2006, 2007 și „2009” care semnifică media anilor de criză 2008, 2009, 2010.

Schimbările în dezvoltarea economică a ruralului din Uniunea Europeană au fost ușor pozitive în „2009” față de intervalul anterior, cu o creștere medie de 0,4% a PIB/locuitor (PCS). Cu alte cuvinte, la asemenea amplitudini mici ale creșterii economice se poate afirma că *economia în mediul rural din Uniunea Europeană a stagnat în perioada crizei*. În același timp, zonele predominant urbane din UE-27 au fost afectate, marcând o reducere cu 0,4% a PIB/locuitor.

În statele membre, criza a afectat în mod diferit dezvoltarea economică a ruralului, cu scăderi ale nivelului PIB/locuitor (PCS) în statele dezvoltate din UE-15 față de media UE-27 și creșteri în noile state membre. Cea mai drastică reducere a indicelui PIB/locuitor s-a înregistrat în zonele rurale din Irlanda (cu peste 16%), iar de mai mică amplitudine în Marea Britanie, Olanda și Franța (7%, respectiv câte 3,5%). Pe de altă parte, cele mai accelerate creșteri au avut loc în Slovacia, Polonia și *România* (între 6,6-5%), evoluții care au condus la reducerea decalajelor acestor țări față de media europeană a PIB/locuitor (PCS).

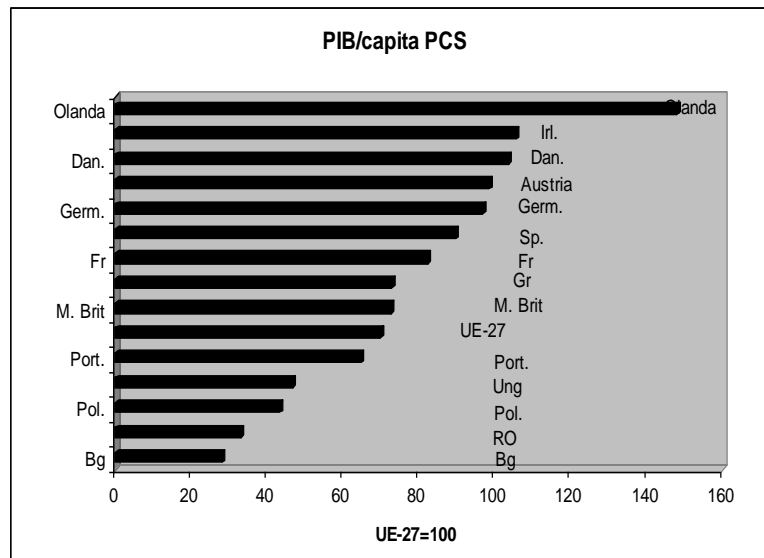
- **Decalaje între PIB/ locuitor în mediul rural din statele membre față de PIB/ locuitor mediu european**

PIB/locuitor în Uniunea Europeană s-a situat în „2009” la nivelul mediu de 24 400 euro (PCS). În țările din vechiul nucleu al UE (UE-15) s-a realizat în perioada crizei 88% din nivelul mediu european al PIB/locuitor, în timp ce în noile state membre numai 44%.

Analiza pe fiecare stat membru, relevă niveluri ale PIB/locuitor cuprinse între minim 28% din media europeană (Bulgaria) și maxim 148% (Olanda). *România* se află în ultimul pluton, cel al țărilor ce prezintă cel mai mare decalaj de PIB/locuitor în mediul rural față de media UE-27 (33% din media UE).

Grafic 4: Decalaje ale PIB/ locuitor în mediul rural din statele membre față de UE în „2009”

UE-27=100, media anilor 2008, 2009, 2010

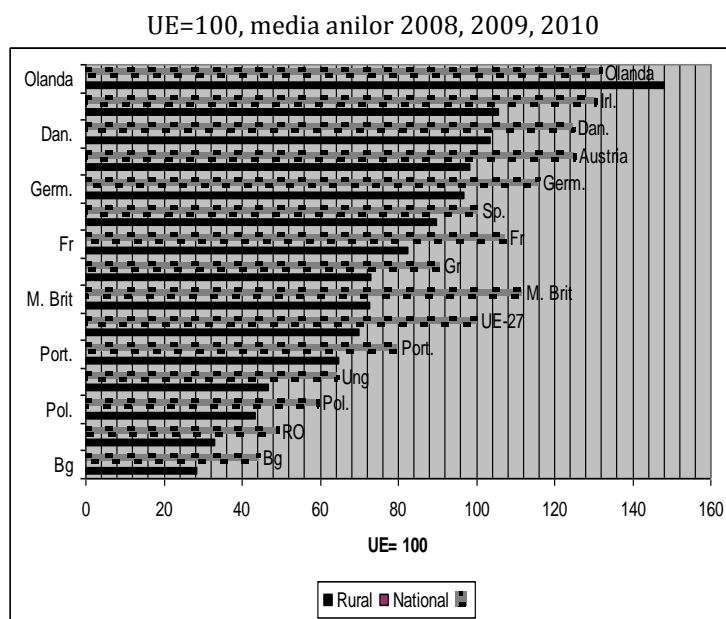

Sursa: Prelucrarea autoarei, 2015, IEM, pe baza datelor statistice din DGADR, 2014e

- **PIB/locuitor în mediul rural, media națională în statele membre și media UE-27**

Analiza decalajelor de PIB/ locuitor (PCS) în mediul rural și la nivelul economiilor naționale relevă în cvasitotalitatea cazurilor că decalajele în mediul rural sunt mai mari față de media europeană, comparativ cu decalajele la nivel național, dat fiind faptul că în mediile urban și intermediar PIB/ locuitor este mai mare. Excepție face Olanda, unde dezvoltarea economică în mediul rural generează un PIB/ locuitor mai mare comparativ cu media națională. PIB/ locuitor în mediul rural reprezintă în *România* 33% din media europeană în „2009”, iar PIB la nivel național 49% din media UE-27.

Grafic 5: PIB/ locuitor (PCS) în mediul rural și la nivel național în statele membre UE

Sursa: Prelucrarea autoarei, 2015, IEM, pe baza datelor din DGADR, 2014e

- **Decalaje de PIB/ locuitor în mediul rural comparativ cu mediul urban în statele membre UE-27**

Există diferențe foarte mari între nivelurile PIB/ locuitor realizate în mediul rural, intermediar și urban în toate statele membre ale Uniunii Europene, cu excepția Olandei, unde venitul / locuitor în mediul rural este mai mare decât cel din mediul urban. În perioada crizei economice și financiare globale (în 2008, 2009, 2010) nivelul mediu al PIB/ locuitor în UE-27 a fost de 24 400 euro (PCS). În mediul rural al UE-27, PIB/ locuitor a reprezentat 70% din nivelul mediu, în timp ce în mediul urban a reprezentat 123%.

Prin analiza comparativă a PIB/ locuitor (PCS) realizat în mediul rural și urban din statele membre am dedus că statele membre ar putea fi încadrate în 3 categorii:

a. *Nivel de trai ridicat în mediul rural, cu ștergerea diferențelor majore între rural-urban:* țări care în perioada crizei economice și financiare globale au depășit PIB/ locuitor mediu din UE-27 atât în mediul rural cât și în cel urban: Danemarca (104 % din media europeană și respectiv 171% în mediul urban) și Irlanda (106% și respectiv 193%);

b. *Nivel de trai relativ ridicat în mediul rural, țări care au PIB/ locuitor în mediul rural ușor sub nivelul mediu al UE-27, dar PIB/ locuitor în mediul urban depășește media europeană:* Germania (97% din nivelul mediu al UE-27 în rural și 138% din nivelul mediu al UE-27 în urban), Austria (98%, respectiv 148%), Franța (85% și respectiv 145%), Spania (90% și respectiv 107%);

c. *Nivel de trai foarte scăzut în mediul rural comparativ cu mediul urban, țări care în perioada crizei economice, dar nu numai din această cauză, au înregistrat decalaje mari între PIB/ locuitor în mediul rural (de 30-50% din media UE) și PIB/ locuitor în mediul urban (peste media UE-27):* Slovacia (58% din media UE-27 în mediul rural și 173% din media UE-27 în mediul urban), Ungaria (47% și respectiv 143%), **România** (33% și respectiv 113%), Bulgaria (28% și respectiv 103%).

3. Concluzii

Pentru regiunile rurale din statele membre ale UE se observă două efecte importante ale crizei economice și financiare globale din punct de vedere al finanțării: accesul dificil la credite bancare pentru agenții economici și constrângerile bugetare ale finanțelor publice din statele membre. Reducerea activităților de creditare ale băncilor a afectat nu numai entitățile private ci și bugetele autorităților publice, fapt ce a redus potențialul lor investițional în infrastructura locală și în serviciile publice.

Politica de dezvoltare rurală a Uniunii Europene a încercat să asigure ajutorul necesar acestor regiuni pentru a atenua efectele negative ale crizei. Sprijinul la nivelul UE, destinat suportării efectelor crizei economice, a constat în mecanisme de coordonare potrivite pentru a face față provocărilor în regiunile rurale, iar procedurile adoptate au fost îndreptate spre măsuri care au sprijinit antreprenoriatul și înființarea de întreprinderi noi.

Măsurarea impactului crizei economice și financiare asupra dezvoltării rurale a Uniunii Europene

- ***Impactul crizei globale asupra forței de muncă din zonele rurale***

- Gradul de ocupare a forței de muncă*

În regiunile rurale ale UE se observă scăderi mai accentuate ale gradului de ocupare a forței de muncă comparativ cu ansamblul economiei UE. În perioada 2008-2010 **România**, Ungaria și Polonia au înregistrat scăderi mai mici ale gradului de ocupare a forței de muncă în mediul rural comparativ cu media europeană, în timp ce Portugalia, Grecia, Spania, Danemarca și Irlanda au înregistrat scăderi mai mari. În perioada 2010-2012, gradul de ocupare a forței de muncă a crescut în Ungaria, Polonia și Irlanda, iar în Portugalia, Grecia și **România**, unde criza s-a accentuat, scăderea s-a accelerat (față de intervalul anterior), depășind media europeană. Aceste evoluții diferențiate în statele membre au condus la niveluri foarte diferite ale gradului de ocupare a forței de muncă în mediul rural:

- cele mai scăzute niveluri ale ocupării forței de muncă, de 50-59% din forța de muncă activă se regăsesc în Bulgaria, Spania, Grecia, Ungaria, Italia și Polonia;

- pe poziții intermediare, cu grad de ocupare a forței de muncă de 60-63%, se situează **România** și Portugalia, iar
- cel mai ridicat grad de ocupare a forței de muncă, ce se apropie de obiectivul Europa 2020, s-a realizat în Franța, Marea Britanie și Olanda (67-77%).

Rata șomajului

În așezările rurale din Uniunea Europeană afacerile din domeniul retail au început să dispară în timpul crizei. Rata șomajului în rândul tinerilor a început să crească mult mai rapid decât rata șomajului în rândul cetățenilor cu vârstă mijlocie sau înaintată. Cele mai mari pierderi au fost înregistrate în regiunile în care sectorul secundar (industrie și construcții) are cea mai mare pondere în economia respectivă și unde dezvoltarea regională a fost strâns legată de sectorul industrial și de cel al construcțiilor în anii ce au precedat apariția crizei.

- în mediul rural, rata șomajului în UE-27 a fost mai mică decât la nivelul mediu al economiei UE-27; aceeași tendință s-a înregistrat în Germania, Portugalia și **România**; în celelalte țări de comparație – Spania, Grecia, Bulgaria, Slovacia, Ungaria, Polonia și Olanda, rata șomajului în mediul rural a depășit media națională.

- Cele mai mici rate ale șomajului în mediul rural și național s-au realizat în Germania, **România** și Olanda. Explicația acestor evoluții constă în faptul că în Germania rata șomajului a scăzut în perioada 2008-2010 și 2010-2012, iar în **România** și Olanda rata șomajului a sporit în ritmuri foarte lente (sub 1 p.p.).

Schimbări în structura forței de muncă din mediul rural pe sectoare economice

Criza anilor 2008-2010 **nu a determinat schimbări în structura forței de muncă pe sectoare economice în mediul rural** comparativ cu anul anterior declanșării crizei economice și financiare globale, ci doar mici modificări ale ponderilor sectoriale. Astfel, în perioada 2007-2010 la nivelul UE-27, forța de muncă din sectorul primar (agricultură, silvicultură, pescuit) a marcat o scădere ușoară, de 0,9 p.p., în timp ce scăderi mai accentuate (de 1,6 p.p.) au fost înregistrate în sectorul secundar (industrie, construcții). În schimb, în sectorul terțiar (servicii) creșterea a fost de 2,5% p.p.

În Bulgaria, Danemarca, Grecia, Spania, Olanda, Marea Britanie și **România** se observă o creștere a ponderii forței de muncă din mediul rural implicate în sectorul primar, cu cele mai mari sporuri în Bulgaria și **România** și scăderea concomitentă a ponderii în sectorul secundar, cu cele mai mari reduceri în Danemarca, Spania și **România**.

Sectorul terțiar a înregistrat o tendință de creștere a ponderii forței de muncă din mediul rural, chiar în condiții de criză, atât la nivelul mediu al UE, cât și în majoritatea statelor membre. Cele mai accentuate creșteri ale forței de muncă în sectorul terțiar în perioada 2007-2010 s-au realizat în Irlanda, Țările Baltice, Spania și Polonia. În același timp, **România** a înregistrat o ușoară modificare negativă.

- ***Impactul crizei asupra economiei rurale din Uniunea Europeană***

Structura economiei rurale în UE și statele membre

- Pentru majoritatea statelor membre, perioada 2008-2010 a constituit vârful crizei economice și financiare, cu efecte asupra unor schimbări de dinamică în structura economiei rurale; în **România** criza a apărut cu un decalaj temporal, astfel că efectele s-au resimțit mai acut după anul 2010;

- în statele membre ale UE-15 structura economiei rurale este foarte apropiată de structura UE-27, în care sectorul terțiar (servicii) este dominant; în noile state membre structura este mai diversificată și chiar dacă sectorul serviciilor are o pondere de peste 50%, rolul celorlalte două sectoare este comparativ mai mare;

- în general, în țările mai puțin dezvoltate din UE, precum Grecia, Ungaria, Polonia, Croația, Spania, **România**, Bulgaria, rolul sectorului primar în regiunile rurale este mai mare decât media europeană. În **România** și Bulgaria, sectorul primar deține cea mai mare pondere în economia rurală. La polul opus se află Germania și Irlanda.

- În majoritatea țărilor, importanța sectorului secundar din mediul rural s-a redus în favoarea sectorului terțiar în perioada respectivă, datorită pe de o parte a avântului sectorului de servicii, dar și a impactului masiv al crizei economice în industrie și în activitățile de construcție din unele state membre. Excepție au făcut **România**, Ungaria, Polonia și Spania.

- Atât la nivelul UE cât și în majoritatea statelor membre în perioada crizei (2008-2010), a crescut importanța sectorului terțiar, de servicii, în economiile rurale. Intre puținele țări în care a scăzut ponderea sectorului terțiar în VAB a economiei rurale se numără **România**.

Dinamica PIB/ locuitor în zonele rurale ale UE

Criza a afectat în mod diferit dezvoltarea economică a ruralului, cu scăderi ale nivelului PIB/ locuitor (PCS) în statele dezvoltate din UE-15 față de media UE-27 și creșteri în noile state membre. Cea mai drastică reducere a indicelui PIB/ locuitor s-a înregistrat în zonele rurale din Irlanda, iar de mai mică amplitudine în Marea Britanie, Olanda și Franța. Pe de altă parte, cele mai accelerate creșteri au avut loc în Slovacia, Polonia și **România**, evoluții care au condus la reducerea decalajelor față de media europeană a PIB/ locuitor (PCS).

Decalaje între PIB/ locuitor în mediul rural din statele membre față de media europeană

Nivelul mediu al PIB/ locuitor în Uniunea Europeană s-a situat în 2008-2010 la 24 400 euro (PCS). PIB/locuitor în statele membre au reprezentat minim 28% din media europeană (Bulgaria) și maxim 148% (Olanda). **România** se află în ultimul pluton (33% din media europeană), cel al țărilor ce prezintă cel mai mare decalaj de PIB/ locuitor în mediul rural față de media UE-27.

Decalaje de PIB/ locuitor în mediul rural comparativ cu mediul urban în statele membre UE-27

În perioada crizei economice și financiare globale (2008, 2009, 2010) nivelul mediu al PIB/ locuitor în UE-27 a fost de 24 400 euro (PCS). În mediul rural al UE-27, PIB/ locuitor a reprezentat 70% din nivelul mediu de 24 400 euro, în timp ce în mediul urban a reprezentat 123%.

În baza analizei comparative a PIB/locuitor realizat în aceeași perioadă de statele membre în mediul rural și urban, am clasificat statele membre în 3 categorii:

- *State membre cu nivel de trai ridicat în mediul rural, cu ștergerea diferențelor majore între rural-urban:* țări care în perioada crizei economice și financiare globale au depășit PIB/ locuitor mediu din UE-27 atât în mediul rural cât și în cel urban: Danemarca (104 % din media europeană și respectiv 171% în mediul urban) și Irlanda (106% și respectiv 193%);

- *Nivel de trai relativ ridicat în mediul rural, țări care au PIB/ locuitor în mediul rural ușor sub nivelul mediu al UE-27, dar PIB/ locuitor în mediul urban depășește media europeană:* Germania (97% și respectiv 138%), Austria (98%, respectiv 148%), Franța (85% și respectiv 145%), Spania (90% și respectiv 107%);

- *Nivel de trai foarte scăzut în mediul rural comparativ cu mediul urban, țări care în perioada crizei economice, dar nu numai din această cauză, au înregistrat decalaje mari între PIB/ locuitor în mediul rural (de 30-50% din media UE) și cel din mediul urban (peste media UE-27):* Slovacia (58% din media UE-27 în mediul rural și 173% în mediul urban), Ungaria (47% și respectiv 143%), **România** (33% și respectiv 113%), Bulgaria (28% și respectiv 103%).

O asemenea clasificare a statelor membre UE ar putea fi utilă pentru alocarea mai bine ținută a fondurilor europene și naționale de către decidenți, spre reducerea marilor decalaje de dezvoltare economică între mediul rural și urban.

Bibliografie

Directoratul General pentru Agricultură și Dezvoltare rurală. (DGADR, 2014 a), *Rural Development in the European Union – Statistical and Economic Information*. Report 2013. (p. 80). Objective indicator –Employment rate. Disponibil la:

http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013/full-text_en.pdf

Directoratul General pentru Agricultură și Dezvoltare rurală. (DGADR, 2014 b), *Rural Development in the European Union – Statistical and Economic Information*. Report 2013. (p. 86). Objective indicator – Unemployment Disponibil la:

http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013/full-text_en.pdf

Directoratul General pentru Agricultură și Dezvoltare rurală. (DGADR, 2014c). *Rural Development in the European Union – Statistical and Economic Information*. Report 2013. (pp. 77). Structure of employment. Disponibil la: http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013/full-text_en.pdf

Directoratul General pentru Agricultură și Dezvoltare rurală. (DGADR, 2014d). *Rural Development in the European Union – Statistical and Economic Information*. Report 2013 (pp.71). Structure of the economy. Disponibil la:
http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013/full-text_en.pdf

Directoratul General pentru Agricultură și Dezvoltare rurală. (DGADR, 2014e). *Rural Development in the European Union – Statistical and Economic Information*. Report 2013 (pp.66). Economic development. Disponibil la:
http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013/full-text_en.pdf

European Commission, (EC, 2012). *A view on employment, growth and innovation in rural areas*. Commission staff working document. (pp.57). Disponibil la:
http://ec.europa.eu/research/era/pdf/era-communication/era-impact-assessment_en.pdf